

Latvijas Universitātes rektors profesors Augusts Tentelis

(23.11.1876 - 19.01.1942)

Augusts Tentelis dzimis 1876. gada 23. novembrī Vidzemes zemnieku ģimenē Vidrižu pagasta Kalna Ennes mājās. Pamatizglītību iegūst Vidrižu pagastskolā un Lēdurgas draudzes skolā, savukārt tālāko izglītošanos turpinājis Valkas skolotāju seminārā, pēc kura pabeigšanas uzsācis skolotāja gaitas līdz 1904. gadam, kad viņa interese par izglītošanos aizsākas jau Pēterburgā. 1910. gadā absolvē Pēterburgas universitātes Vēstures un filoloģijas fakultāti un līdz 1916. gadam tajā turpina arī strādāt. No 1916. līdz 1920. gadam bija Pēterburgas universitātes privātdocents.

Profesora Augusta Tenteļa pirmā sadarbība ar jauno Latvijas Universitāti (LU) aizsākās 1920. gadā decembrī, tolaik gan tā vēl bija Latvijas Augstskola, kad viņš atsaucās aicinājumam uzsākt darbu toreiz vēl Valodnieciski filozofiskā fakultātē. Fakultātes kolektīvā A. Tentelis iekļāvās pārliecinoši, par ko liecina fakts, ka 1920. gada 11. marta sēdē viņš tiek ievēlēts par docentu, bet tā paša gada novembrī viņš jau pretendē uz profesora amata vietu. Profesora amatā viņš tiek ievēlēts 1921. gada 5. oktobrī. Lekcijas profesors lasīja par Senās Romas vēsturi un viduslaiku vēsturi, kā arī par vēstures metodoloģiju. Viņš ir arī vairāk nekā 100 publikāciju autors. *”Tomēr visnozīmīgākais, kaut arī zināmā mērā netiešs A. Tenteļa devums Latvijas vēstures pētniecībā saistāms ar viņa kā Latvijas Universitātes docētāja ieguldījumu, sagatavojot jaunās paaudzes profesionālus vēsturniekus, kuriem viņš deva savu pieredzi un zināšanas.”* Neskatoties uz regulāru jaunākās literatūras un arhīva materiālu studēšanu, lekciju lasīšanu un publikāciju sagatavošanu, doktora promocijas darbu viņš tā arī neuzrakstīja. *”1936. gadā, tikai 16 gadus pēc darba uzsākšanas LU, A. Tentelim piešķīra LU vēstures zinātņu Goda doktora grādu.”*

Vērtējot A. Tenteļa darbību LU no pirmajiem darbības gadiem, noteikti var apgalvot, ka viņš ir bijis vairāk administratīvā un organizatoriskā darba veicējs. Ar zināmu varbūtību var apgalvot, ka tieši šī iemesla dēļ, A. Tentelim neizdodas pievērsties promocijas darba izstrādei. Par viņa organizatorisko darbību, kas pirmajos augstskolas gados nemaz nebija tik vienkārša, liecina vairāki administratīvā darba amati un,

protams, LU kolēģu uzticēšanās tieši profesoram, viņu vairākkārtīgi ievēlot gan par dekānu, gan par rektoru. *''Viņš vairākkārt pildīja fakultātes dekāna (1927-1928, 1931-1933), Universitātes prorektora (1924-1925) un rektora (1925-1927, 1929-1931) pienākumus. ''Domājams, ka pirmie LU darbības gadi nebija viegli nevienam no pirmajiem rektoriem, jo katram no viņiem bija jāveic savi uzdevumi universitātes attīstības procesā. Ja rektoram E. Felsbergam bija jādomā par Universitātes Satversmes izveidošanas teoriju, rektoram J. Rubertam nācās aizstāvēt Saeimā Universitātes pieaugošās vajadzības, tad rektoram A. Tentelim bija pilnīgi cita misija. ''A. Tentelis, kā sava pirmā, tā otrā rektorāta laikā neatlaidīgi stāvēja nomodā par latviešu nacionālo mācības spēku pieaugumu un sekmīgi aizstāvēja akadēmiskās autonomijas principus pret partiju režīma draudiem. Viņam nācās arī vadīt Universitātes 10 darbības gadu atceres svētkus 1929. gada 28. septembrī. ''*

Ja iepriekš tika pieminēts A. Tenteļa organizatoriskais talants un milzīgās darba spējas LU ietvaros, tad noteikti ir jāatzīmē, ka viņš divas reizes ieņēma izglītības ministra amatu. Pirmo reizi tas bija 1928. gadā, bet ilgstošāks laika periods bija no 1935. gada 11. jūlija līdz 1938. gada 22. augustam, kad viņš savu veikumu atkārtoti sniedza esot izglītības ministra amatā. Tā ir tikai daļa no A. Tenteļa administratīvo darbu uzskaitījuma. Lai pilnībā raksturotu A. Tenteļa entuziasmu, noteikti ir jāpiemin virkne komisiju, organizāciju utt., kuros paralēli LU darbam ir darbojies neatlaidīgais profesors.

A. Tentelis ilgstoši darbojies Latviešu un igauņu tuvināšanās biedrības valdē, bijis Pieminekļu valdes loceklis. 1936. gadā nodibinoties Latvijas Vēstures institūtam, par tā direktoru un institūta žurnāla *''Latvijas Vēstures Institūta Žurnāla''* redaktoru kļuva A. Tentelis, tāpat viņš darbojies Rīgas Latviešu biedrības Zinību komitejā. Tās ir tikai dažas iestādes, kurās līdzdarbojies A. Tentelis. Izpētot dažādus avotus, noteikti var pieminēt, ka A. Tenteļa uzmanības lokā bija arī bibliotēku jautājums, kuram viņš pievērsa uzmanību, pildot dažādus administratīvus amatus.

A. Tentelis bija viens no Universitātes profesoriem, kurš varēja lepoties ar lielas bibliotēkas esamību. Viņa privātās bibliotēkas apjoms bija diezgan iespaidīgs – 7000 vienības. Turklāt, tā bija pieejama ikvienam studentam, kas pētīja vēsturi. Iespējams, ka tās apjoms ir cieši saistīts ar vēsturnieka profesijas būtību - studēt jaunāko literatūru, smelties un salīdzināt faktus no dažādiem avotiem, kritiski izvērtēt

pieejamo informāciju. A. Tentelis bija pārliecināts, ka *"vēsturnieks bez vēstures grāmatām bibliotēkā, ar vienu mācību grāmatu vien, ir kā galdnieks, kas grib galdu taisīt ar cirvi vien."* Iespējams tas fakts, ka A. Tentelim kā vēsturniekam rūpēja grāmatas, lielā privātās bibliotēkas esamība un tās papildināšana, ieinteresēja profesoru aizdomāties par Universitātes Bibliotēku un bibliotekārā darba ikdienu. Piemēram, A. Tentelis ir darbojies Latvijas Universitātes Bibliotēkas komisijā, regulāri savai Filoloģijas un filozofijas fakultātes bibliotēkai dāvājis pa kādam grāmatas eksemplāram. Pildot izglītības ministra pienākumus, 1928. gadā atklāja Jāņa Misiņa bibliotēku. Savukārt atkārtoti pildot LU rektora pienākumus, A. Tentelim nācās risināt saimnieciskus jautājumus saistībā ar bijušā Rīgas Politehniskā institūta bibliotēkas reevakuāciju. 1930. gada septembrī Latvijas Republikas Ārlietu ministrija lūdza rektoru A. Tenteli beidzot sniegt precīzu un detalizētu informāciju par atlikušo mantu, nevis kopīgu mantas apjomu. Izskatot rektora personīgo lietu Latvijas Valsts Vēstures arhīvā, nācās konstatēt, ka 1929. gadā A. Tentelis bijis Romā, kur piedalījies starptautiskā bibliotekāru kongresā.

Par godu vēsturniekam, profesoram, rektoram, pedagogam, izglītības ministram un vienkārši vienai no LU nozīmīgākajām personībām, 2009. gadā LU Bibliotēka sagatavoja biobibliogrāfiju *"Profesors Dr. honoris causa Augusts Tentelis: dzīve un darbs."* Minētajā izdevumā trīs vēsturnieki: Dr. hist. Andris Šnē, Dr. pead. Aīda Krūze un Dr. hist. Muntis Auns analizē A. Tenteļa zinātnisko, valstisko un sabiedrisko darbību. Savukārt izdevumu apjomīgāko daļu veidoja LU Bibliotēkas darbinieki, kuri sagatavoja bibliogrāfiju, kurā apkopoti darbu bibliogrāfiskie apraksti no 1911. līdz 2008. gadam.

Literatūras un avotu saraksts:

1. Auns, Muntis. Augusts Tentelis – vēsturnieks. Latvijas Universitātes rektors profesors Augusts Tentelis // Profesors Dr.honoris causa Augusts Tentelis : dzīve un darbs / sast. Mārīte Saviča.-Rīga: LU Akadēmiskais Apgāds, 2009.-89.-90.lpp.
2. Krūze, Aīda. Augusts Tentelis-izglītības ministrs // Profesors Dr.honoris causa Augusts Tentelis : dzīve un darbs / sast. Mārīte Saviča.-Rīga: LU Akadēmiskais Apgāds, 2009.-111.lpp.
3. Latvijas Universitāte 1919-1929.-Rīga, 1929.-57.lpp.
4. Latvijas Universitāte divdesmit gados 1919-1939: Vēsturiskas un statistiskas ziņas par Universitāti un tās fakultātēm. – 1. daļa. - Rīga, 1939.-38.lpp.
5. LVVA, 7427.f., 13.apr.,1760.l., 158.lp.
6. Profesors Dr.honoris causa Augusts Tentelis : dzīve un darbs / sast. Mārīte Saviča. - Rīga: LU Akadēmiskais Apgāds, 2009.-248 lpp.
7. Šnē, Andris. Latvijas Universitātes rektors profesors Augusts Tentelis // Profesors Dr.honoris causa Augusts Tentelis : dzīve un darbs / sast. Mārīte Saviča.-Rīga: LU Akadēmiskais Apgāds, 2009.- 9.,11.-12.,16.,20.-21.lpp.

Saistīto ziņu saraksts:

- LU rektors Augusts Tentelis
<http://www.biblioteka.lu.lv/parbiblioteku/izstades/virtualas-izstades/rektori/a-tentelis/>
- Profesors Dr. honoris causa Augusts Tentelis : dzīve un darbs
<http://www.worldcat.org/title/profesors-dr-honoris-causa-auguststentelis-dzive-un-darbs/oclc/553382258>
- Rasa Pārpuce. Vēstures krātuves darbība otrā pasaules kara gados vācu okupācijas laikā http://www.lvi.lv/lv/LVIZ_2011_files/3numurs/R_Parpuce_Vestures_kratuves_LVIZ_2011_3.pdf